

Ethica Deel IV door Henri Krop, zaterdag 8 maart 2025

*Henri Krop
(Foto: Peter Eijgenhuijsen)*

letwat grieperig hield Henri Krop een gloedvol betoog over deel IV van de Ethica dat handelt over de menselijke slavernij, met andere woorden over de krachten van de hartstochten. Volgens Henri is deel IV het belangrijkste deel. Het heeft ook de meeste stellingen namelijk 73. De andere delen doen het met beduidend minder: Deel I (36), II (49), III (59) en V (42). In deel IV wordt de Ethica voor het eerst een ethica met regels om juist te leven. Een ethica, waar het goed en kwaad en het hoogste goed – het waarachtig goed van de TIE inleiding wordt besproken, was in de 17^e eeuw trouwens ongebruikelijk. We komen geen ethica tegen bij Hobbes, Locke en Leibniz, wel bij Geulincx, maar hij en Spinoza vormen duidelijk een uitzondering.

We weten dat Spinoza geïnspireerd was door de Stoa, maar zegt Henri Krop: ‘Deze Ethica is anti-stoa’. Een intrigerende stelling. Natuurlijk haalt Spinoza een aantal zaken bij de Stoa, zoals het Deus sive Natura, het Determinisme en het monisme met de Natura naturans en Natura naturata. Ook kent de filosofie van Spinoza net als de Stoa geen metafysica, maar logica, fysica en ethica. Maar toch is Spinoza geen stoïcijn volgens Henri Krop omdat hij niet de uitschakeling van emoties (apatheia) als hoogste goed ziet, maar blijheid en liefde. Ook wijst hij de opvatting af dat passies een dwaling zouden zijn die we door redelijk inzicht kunnen laten verdwijnen en erkent hij geen teleologie in de natuur.

Henri hecht veel waarde aan de indeling van deel IV van de Ethica. Die ziet er als volgt uit:

1. Het ontstaan van de morele noties: volmaakt, goed en rechtvaardig: Woord Vooraf en E4stel37s2

2. De menselijke beperking (machteloosheid en onstandvastigheid) Stelling 1-18
3. De voorschriften van de rede: eigenbelang (Stel.19-27), Gemeenschapsvorming (29-40) en de hartstochten (41-66)
4. Het toonbeeld van de menselijke natuur (exemplar humanae naturae) 67-73
5. Appendix in 32 hoofdstukjes die zijn te beschouwen als een samenvatting van Spinoza's opmerkingen over de juiste manier van leven

De leefregels uit de appendix vat Henri bondig samen:

1. Handelingen of begeerten die door het vermogen van de mens, of de rede bepaald worden zijn steeds goed: 3
2. Vervolmaking mens grootste nu: 4.
3. Mens deel van de natuur en dat vereist aanpassing: 6
4. Eigenbelang 8. Opvoeding onder leiding rede leven: 9
5. Liefde en edelmoedigheid: 11.
6. Samenleving nuttig: bevorderen eendracht en vriendschap: 14.
7. Verkeerde eendracht door angst (16), vrijgevigheid (17), vleierij (21), schaamte (23).
8. Betrachten bescheidenheid: 2
9. Markteconomie (28,29).
10. Afwijzen bijgeloof, namelijk niet genieten: 31
11. Amor fati: 32

Ten slotte komt Henri tot de volgende conclusie: Het goede leven is gezien onze veranderlijke aard geen gegeven en valt ook niet in een woord te beschrijven, maar wordt beschreven als een weg. Zij bestaat uit een ontplooiën van de krachten van de mens als psychofysische eenheid. Het goede leven is te bereiken in het hier en nu, niet in een leven na de dood. Het goede leven is seculier van karakter.

Tijdens de vragen blijkt de grote betrokkenheid van de deelnemers. Zo zijn bepaalde deelnemers teleurgesteld dat Henri hun favoriete stelling (37 bijvoorbeeld) niet genoemd heeft en ontspint zich een geleerde discussie over de juiste vertaling van affectus en affectio. Consensus: de juiste, in ieder geval de meest gebruikte vertaling, is aandoening en affect, waar de spreker van vandaag toch ook weer niet helemaal tevreden mee is omdat affect volgens hem een non-vertaling is. Enfin, we kunnen spreken van een zeer aangename middag. Volgende keer Andrea Sangiacomo over deel V.

Peter Eijgenhuijsen